

Afscheid van de banken

Is er in de digitale samenleving nog wel een plek voor de banken? De rol van banken in het betalingsverkeer lijkt zijn einde te naderen.

De huidige situatie is dat betalingen van een consument aan een bedrijf, overheidsinstelling of een andere consument nu nog via een betaalrekening lopen. Tenzij er cash betaald wordt, want dan gaat het geld direct van de een naar de ander. Dat is ook handig als we een betaling onder het tapijt willen verbergen, zoals bij zwartwerken, witwassen of andere dubieuze activiteiten.

Maar contact geld lijkt steeds meer uit het dagelijkse betalingsverkeer te verdwijnen. Tijdens de coronacrisis blijkt nog maar zo'n 20% van de betalingen aan de fysieke kassa met cashgeld plaats te vinden, de rest loopt via pinnen. Verwacht wordt dat het percentage na de coronacrisis weer zal oplopen naar bijna 30%. Aankopen op internet worden afgerekend met iDEAL (dat van de banken is), creditcards of andere online betaalmethodes. Ook datacompanies als Apple, Facebook, Google en Amazon spelen een steeds grotere rol in het betalingsverkeer. In de wallet ApplePay op de iPhone kan je je digitale betaalpas stoppen en daarmee bij betaalterminals afrekenen. Voor onderlinge betalingen tussen consumenten staat als andere optie Tikkie ter beschikking.

Er is een ander aspect dat in de digitale wereld een steeds belangrijkere rol gaat spelen en dat is betalen buiten de banken om. Betalen met contant geld is de bekendste methode, maar er wordt nu gewerkt aan een digitale munt. Facebook is daar al mee bezig, hun digitale munt heet de "Libra". Deze heeft, in tegenstelling tot de bitcoin, een stabiele waarde, bijvoorbeeld gekoppeld aan de euro. Deze libra's zitten in een virtuele portemonnee en daarmee kunnen betalingen worden verricht buiten banken om. Deze virtuele portemonnee wordt dan nog wel gevuld vanuit een betaalrekening bij een bank. Intussen ontwikkelen zich initiatieven bij centrale banken, zoals de Europese Centrale Bank, om zelf met een digitale munt te komen. Het zou logisch zijn als alleen de ECB met zo'n munt komt en deze Europees invoert.

Dit is nog toekomstmuziek, maar dat gaat er zeker van komen. Dan hebben we de bekende commerciële banken als ABNAMRO, ING of Rabobank daar niet meer voor nodig en raakt hun rol in het betalingsverkeer grotendeels uitgespeeld. Is dat vervelend of moeilijk? Ik denk het niet, want in feite trekken de banken zich richting bepaalde groepen consumenten nu al terug. Denk aan het opheffen van bankkantoren en het sluiten van geldautomaten. Consumenten die nog moeite hebben met de digitale mogelijkheden, moeten inmiddels al erg veel moeite doen om nog contact met hun bank te krijgen.

De opkomst van betaaldiensten van datacompanies, die deze diensten misschien steeds dwingender gaan koppelen aan de door hen verleende platformdiensten, zullen dit proces nog versnellen. Dit betekent dan weer wel, dat de nationale of Europese banken steeds minder grip houden op het betalingsverkeer.

Een belangrijk bijkomend aspect van de opkomst van digitale betaalmethodes is, dat alle betalingen dan ergens worden vastgelegd in computersystemen c.q. databestanden. Dat maakt het moeilijker om crimineel geld verborgen te houden. Dat is dan een voordeel. Een bijkomend aspect is wel dat de privacy op dit vlak dan een andere betekenis kan krijgen, maar die gaat in de digitale wereld onvermijdelijk toch een aangepaste invulling krijgen.

Digitale valuta, zoals Central Bank Digital Currency (CBDC), zijn mijns inziens onontkoombaar en de smartphone speelt daarbij een centrale rol als virtuele portemonnee. De vraag is alleen hoe snel deze ontwikkelingen zullen gaan plaatsvinden. Enerzijds zijn ze nodig om een tegenwicht te bieden aan de opkomst van betaaldiensten van buitenlandse datacompanies, en anderzijds zal de snelheid ook bepaald worden door de invloed die dit op het huidige bankwezen gaat hebben. In ieder geval zal de rol van de commerciële banken in het betalingsverkeer minder worden. Daar staat tegenover dat centrale banken, dan wel de ECB, de controle over de digitale valuta moeten behouden om niet ook voor het betalingsverkeer geheel afhankelijk te worden van niet-Europese datacompanies. Bijkomend voordeel is, dat zo'n digitale euro door de centrale bank gegarandeerd wordt en daardoor veiliger is dan het geld bij de commerciële banken. De enige onbekende factor is nog hoe snel dit plaats zal vinden.

Wat ik tot nu toe bij alle uitingen rond virtuele valuta wel heb gemist, is hoe het vertrouwen van de consument wordt gewonnen. In diens ogen is de digitale wereld niet echt een veilige omgeving. Wie pakt dit aspect op en hoe?